

List s podobami za slovensko mladino s prilogó Angelček

Leto 53. *

Ljubljana, marca-aprila 1923

* Štev. 3.-4.

Radán:

Bolnik.

Zopet je prišla pomlad,
zopet je cvetke zbudila,
dušice vaše, otroci,
zopet bo s srečo pojila.

V njeno naročje bi tudi
dušica moja hitela,
da bi pozábila žalost,
da bi pomlad jo ogrela.

Toda pomlad mi je bridka:
rjuha — to moje je cvetje,
lišček mi včasih zapoje,
moje ležišče pa svet je.

Kaj bi jaz dal, ko bi mogel
zopet zapeti v naravi,
zopet zavriskati v polju,
kakor kdaj v dobi sem zdravi!

Blagor mu, tisočkrat blagor,
kdor ima zdravje telesa,
in če še dušo nedolžno —
tukaj ima že nebesa!

Gorski:

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

1. O dveh zasutih mestih.

(Konec.)

Bilo je par tednov po tem. Nekega večera je sedel naš kmetič na klopi pred svojo hišo in popravljat komat svojemu konju in osličku. Kar se pripelje mimo hiše sijajna kočija. V njej sedi imeniten gospod. Kmetič kajpada vstane in vljudno pozdravi, na kar mu tuji gospod prijazno odzdravi in da ustaviti celo svoje konje.

V strahu, kaj to pomeni, popusti kmetič svoje delo in stopi proti kočiji.

Tuji gospod mu pa pravi: »Ali bi se dobilo pri vas kozarec pijače?«

»O prosim, gospod!« dé kmetič. »Kar izvolite stopiti v mojo hišo. Prav sveže pitne vode, kot veste, v naših poljanah ravno nimamo. Dam vam pa rad, kar imam: kozarec pristnega vina.«

In tuji gospod vstopi v kmetiško stanovanje. Lahko si mislimo, kako je postal takoj pozoren na one dragocenosti, ki jih je bil izkopal kmet na svoji njivi. Ogleduje si jih in ogleduje od vseh strani in čimbolj jih ogleduje, tembolj so mu všeč. Brž začne poizvedovati, kako je prišel kmet do njih. Toda kmet ne kaže do tujca veliko zaupanja. Vendar beseda dá besedo, in končno tuji gospod vse zvé, kako je prišla ta dragocenost v kmetovo hišo. Reče mu ob slovesu: »Mož, vi ste bogatin. Še sami ne veste, da so to prvovrstne starine velike vrednosti. Le dobro jih varujte! Pa tudi svojo njivo skrbno čuvajte! Upam namreč, da se kmalu spet vidimo in tedaj kaj več pogovorimo. Doglej pa zdravi ostanite, moj dobri prijatelj!« In gospod je nekam veselo segel kmetu v roko in se hitro odpeljal dalje.

Spet je minulo za tem dogodkom nekaj dni. In tedaj se pripeljeta pred kmetovo hišo kar dve kočiji. Iz prve izstopi oni gospod, ki se je bil nedavno poprej sam ustavil v kmetovi hiši, iz druge pa izstopi še šest učenih gospodov z zlatimi naočniki. Vidi se, da se jim mudi... Kajti brž nato gredo posebni delavci z lopatami in krampi na omenjeno kmetovo njivo. Seveda odidejo tudi došli gospodje za njimi. In tam začno delavci s kmetom vred po ukazu in odredbi došlih gospodov kopati na raznih krajih. Kopali so ves dan. In kakšen je bil uspeh? Na več krajih so odkrili ostanke zidu, pa tudi ostanke streh, cele stebre in proti večeru so izkopali celo človeško okostje.

S tem so gospodje dosegli, kar so želeli. Odkrite reči so jim potrdile domnevo, da je moralo biti na tem kraju ono znamenito mesto, ki ga je pošula pred toliko in toliko stoletji gora Vezuv. To je tudi povedal

kmetu oni imenitni gospod, ko so se došli tujci poslovili od njega, pa dejal: »Priatelj! Vi ste srečen mož. Za kar smo mi vedeli, pa nismo mogli najti, ste nam vi odkrili. Na vašem posestvu ležita znameniti mesti Herkulanum in Pompeji. Ti dve mesti je namreč pokopal bruhaajoči Vezuv kmalu po rojstvu Gospodovem. Mi bomo ti mesti zdaj odkopali, in sicer na državne troške, vam bomo pa dali za svet lepo odškodnino, da si kje drugje kupite dobro zemljišče in postavite nov dom.«

Tako se je tudi zgodilo. Nedolgo po tem je prišlo na tisti kraj na stotine delavcev, pa so začeli kopati in odvažati prst in grušč na kmetovem posestvu, on si je pa kupil v južni Italiji drugo posestvo. Kopali so težaki teden za tednom, mesec za mesecem. In prav kakor so učeni gospodje naprej povedali, se je tudi zgodilo. Delavci so odkrili mesti Herkulanum in Pompeji takšni, kot sta bili onega nesrečnega dne, ko jih je pred 1700 leti zasul Vezuv. Našlo se je igrišče, kjer so se igrali otroci in vadili vojaki. Našli so gledišče, kjer so se zbirali ljudje k zabavi. Odkrili so mestna vrata, kjer se je prihajalo v mesto. Spet ondi je bila cela ulica prodajalcev. Tam je stala vojašnica in tu zopet mestno kopaljšče. Tam zadaj so se pa razprostirali vrtovi in vinogradi. Res, vse prav takó kot pred 1700 leti!

In vse to, ljubi otroci, še tudi danes stoji. Sami si morete ogledati vse tisto, če vas kdaj zanese pot v tiste kraje. Le enih reči ne boste tam videli več, kar so pa tudi izkopali delavci, namreč okamenelih človeških okostij... Le-té so delavci spravili drugam iz svetega spoštovanja do mrtvih... Izkopali so jih pa mnogo, in sicer prav take kot so bili ljudje tedaj, ko jih je zadela nesreča. Tu je bila mati, ki je še pritiskala svoje dete v naročju k sebi, misleč, da ga reši. Tam so bili spet možje, ki so izkušali, da prodró skozi steno v svojem stanovanju, hoteč se rešiti. Ondi so spet zadeli na celo gručo ljudi, ki so bežali pred strašnim poginom, pa jih je zalotila nesreča na begu sredi ulice. O koliko takih žalostnih prizorov so odkrili delavci pri tistem kopanju! Od vseh strani so hodili one dni ljudje gledat te genljive prizore, in mnogi so glasno plakali nad nesrečno usodo teh prebivalcev.

»To, vidite, otroci, je zgodba o posutih mestih Herkulanum in Pompeji,« je prekinil stari profesor Silvester svoje pripovedovanje in se zamislil. Pa je spet dvignil glavo in spet povzel besedo: »Za nameček naj vam pa podam še nekaj zanimivih naukov, ki so v zvezi s tem dogodkom.

Poglejte, otroci! Naša zemlja je v marsičem podobna jabolku, kakor jih vi tako radi jeste. Kaj vidite na jabolku? Kajne, najpoprej zunanjo luščino ali kožo? Toda kmalu pod kožo je pa meso. V meso pa vodi včasih z jabolkove površine kaka luknjica. To pa vselej, če je jabolko čvrsto. Podobno je z našo zemljo. Tudi naša zemlja ima svojo kožo, svojo površino. Toda v sredini zemlje ni več kamenja in ne prsti, ampak ondi je sama ognjena tekočina. In prav kakor na jabolku do peškâ, tako vodijo tudi pri zemlji tu in tam z njenega površja razne odprtine in globeli noter dol do tiste ognjene tekočine. Zato je razumljivo, da priteče včasih

v to vročo tekočino s površja zemlje tudi več ali manj vode. Kajti voda odteka v zemljo in tu leze, leze in leze po raznih odprtinah vedno globlje, dokler ne pride do one ognjene mase. Ko pa se to zgodi, takrat je pa bogpomagaj... Ogenj in voda sta si namreč najhujša sovražnika. Eden ne more družega. Zato se vselej, ko zadeneta skupaj, močno skregata in celo stepeta. Globoko v zemlji začne grozno bučati in grmeti, pa tudi tresti se. In kmalu se pokaže ta boj, ki divja med ognjem in vodo v zemlji, tudi zunaj na površju zemlje. Iz kakega hriba se namreč začne kaditi, in gosti plameni švigajo na dan. Pa tudi pesek in kamenje in pepel prifrči iz strašnega žrela, ki se vedno bolj veča vrh gore. Zmes pa, ki prihaja na dan, je vedno gostejša; dim, ki pokriva goro in celo okolico, je vedno temnejši, pa tudi plameni, ki švigajo iz žrela (kráterja), so vedno močnejši. Že se vali tekočina — pravimo ji lava — iz žrela dol po hribu na vse strani kakor mogočna reka, ki požiga in pokončava vse pod seboj, kar dobi... Vinograde požgè, njive pokonča, hiše podere, ljudi zajame in zaduši, in kmalu je vsa okolica daleč na okrog pokrita z gosto meglo in s pepelom, ki pokrije vse, karkoli mu pravočasno ne uide. Tako postane vsa, prej še takó lepa in bogata okolica, ena sama velikanska razvalina in podrtija, posuta s kamenjem, pepelom in strnjeno lavo...

* * *

Tak grozen dogodek se je pripetil v Italiji tudi leta 79. po Kristusovem rojstvu dne 23. avgusta. Prekrasno je sijalo poletno solnce z azurnega neba nad mesti Pompeji in Herkulanum. Prijeten vonj vsakršnih cvetic se je širil iz mestnih vrtov po vsej okolici. Veselo so tekali ljudje po ulicah za svojitmi dnevnimi opravki. Mnogi so pa v svojem brezdclju nestrpno čakali večera. Kajti vedeli so: ko nastopi večerni hlad, se bo vršila na mestnem dirkališču velika tekmovalna dirka. To bo veselje in užitek za stare in mlade!

Že se je nagnilo solnce v zaton. Tedaj se je pa prikazala vrh Vezuva rahla meglica. Tudi votlo podzemeljsko bobnenje se je zaslislalo od nekođ globoko v zemlji. Pa malokdo se je zmenil za vse to. Kajti, kdo bi mogel česa hudega dolžiti goro Vezuv, ki je počivala že sto- in stoletja mirno na lepi ravnini?

Ko se je zmračilo, je bila pa večina prebivalcev že zbranih na mestnem dirkališču. A gromenje okrog Vezuva je postajalo vedno močnejše, tudi zemlja se je stresala in nebo se je nenavadno hitro stemnilo, tako da so se mnogi vendar s strahom ozirali proti gori, ne vedoč, kaj naj vse to pomeni?

Noč je pa potekla še dosti mirno.

Strašno je bilo pa drugo jutro. Krvavordeče je izšlo solnce. V gori je pa bobnelo in se kuhalo kakor v peklu. Kmalu se je pokazala nad goro gosta črna megla. Visela je ko velikanska krogla nad vso goro. Pa tudi širiti se je začela čudovito naglo. Kmalu je zakrila svetlo solnce,

in po zemlji je nastala črna tema. Izpod neba pa je jel padati pekoč pepel, podoben gostemu dežju. V gori je pa bobnelo čimdalje huje, in od časa do časa so presekavali s silnim plamenom gosto temo žareči bliski, ki so švigali iz srede Vezuva.

Tam na obali so pa obsevali solnčni žarki mirno morsko gladino, in z bližnjih gorâ so se s strahom ozirali prebivalci proti kraju, kjer je bobnel Vezuv in sta trepetali v njegovem vznožju nesrečni mesti Herkulanum in Pompeji.

Pozorišče je postajalo vedno strašnejše. Proti poldnevu so se utr-gale z gore ognjene reke. Razlile so se kakor razbesnele kače po vseh obronkih hriba in požgale vse, kar so dosegle. Tedaj so zbežali iz mesta Pompeja in Herkulanuma tudi tisti, ki so se še vedno obotavljali, pričakujoč, da se gora umiri. Pa je bilo prepozno. Kajti kmalu za ognjenimi potoki se je utrgalo v gori od ognja razbeljeno kamenje in je padalo gosto ko toča na vso pokrajino okoli Vezuva.

In to je trajalo uro za uro noter do večera. Pokončanje je bilo vedno strašnejše. Kmalu so bile ulice in ceste, steze in polja, koder so bežali nesrečni prebivalci, pokrite z mrtvimi človeškimi trupli. Vsakdo bežečih je mislil le na to, kako bi rešil vsaj svoje življenje. In bežali so vsi, ki so mogli, a z njimi je bežala tudi smrt... A konca pogina le še ni hotelo biti... Zakaj v gori je neprestano vrelo in bobnelo in gromelo je vedno huje. Tu in tam okrog gore se je tudi razpočila zemlja in iz nje so švigali strupeni plini. In ti plini so se valili daleč po ravnini in dol proti morju, tako da tudi tisti, ki bi bili radi prišli na pomoč bežečim prebivalcem iz Pompeja in Herkulanuma, niso mogli priti blizu... Kajpada, da so nekateri mestni prebivalci ostali tudi doma, misleč, da se še najlažje zavarujejo zoper pepel in dim in strupene pline, če se trdno zapro v svoja stanovanja. Toda pomagalo jim ni nič. Kajti tri dni in tri noči je Vezuv neprestano bruhal pogin in smrt na vso pokrajino, tako da je bilo pokončano vse, kar je dihalo in živel in stalo.

Šele po treh dneh, ko se je gora za silo umirila, so mogli priti nekateri pogumni možje nekoliko bliže mestoma. Pa kaj so videli? Niti sledu več od nekdanjih mest... Samó vroč prah in pepel in skale so pokrivalo prostor, kjer sta poprej stali tako bogati mesti... Vse je bilo pokončano in zasuto. In zamišljeni so se vračali na svoje domove, blagrujoč sami sebe, da tudi njih ni zadela grozna nesreča.

Branislav Milanovič:

Ustajenje.

esta, vsa bela, široka in dolga, se vije med razoranimi njivami, pisanimi travniki in livadami, vije se po zelenem holmcu do bele cerkvice in še dalje, daleč naprej v širni svet. Vije se cesta brez blata in prahu, posuta s stolčnim kamenjem.

Po ti široki cesti, z ostrim kamenjem posuti, počasi stopa deklica v pomladnih letih, hodi trudna po bodečem kamenju med pisanim cvetjem in sladkim spevom ptičic, hodi bosa, v rokah pa nosi črne čeveljčke, ker se jih ji zdi škoda, da bi jih obula.

Dolgo že hodi to pot, ker goli nožici sta ji opraskani in krvavi. Dolgo že stopa te stopinje, ker rosne solzice se ji leskečejo v bogatem jutru na zlatih laskih kot bleščeči dragoceni biseri.

V rožnem sijaju se je barval nebesni obzor. V zlatu jutranje zarje se je kopalo mlado jutro, ko je deklica zapustila nizko kočico in v nji ljubo mamico, ki je danes spala tako mirno, tako mirno kot že dolgo ne... Ležala je bolna mati vso ledeno zimo, in njen suhi kašelj je zdaj pa zdaj vznemiril mrzlo tišino v prazni izbici. V gluhih nočeh ni legel bolni revni sladki sen na njene trpeče oči, željne počitka, ker preganjala ga je težka bol v izžetih prsih in rezki kašelj. A danes leži lepo in mirno; tako sladko spava uboga mamica, da je dobro dete noče dramiti iz globokega sna...

Komaj je zaznala za srebrni dan, že je včasih odhitela deklica po gozdnih potih, ki so bila nastlana s suhim ivjem, preprežena s srebrotom in trnjem, hitela po beli, kameniti cesti naprej, k beli cerkvi na holm, da poprosi ondi za zdravje skrbni mamici. Hiti tudi sedaj, a le s svojimi mislimi pred oltar Gospodov; korak njen pa je danes počasen, truden, od dolge poti omahujoč, nožici vse ranjeni, da se poznajo krvavi sledovi za njenimi negotovimi stopinjami; v rokah pa nosi čeveljčke...

Dvoje črnih očesec ji zrè venomer na hribček, na belo cerkvico, ki žari med zelenjem vsa zlata in bogata božje svetlobe, zre tja polno nedolžnosti in zaupanja. — —

Ob cesti, koder je hodila ta trudna mlada romarica, je stal med vitkimi topoli križ, visok, ves lesen in na njem Križani. Okoli križa pa so se širili cvetoči travniki, nad njimi pa stražila ponosna topola, ki sta stala kot vojaka poleg križa.

Stopilo je bedno dete s ceste na trato, da natrga šopek belih cvetic in jih pokloni svojemu Bogu. Krenila je s ceste trpljenja na zeleni prt. Krenila je cvetica med cvetice. Trga jih v šopek, boža njih povešene glavice z mehko ročico, z milimi pogledi in z gorkimi solzami.

Čuti v sebi nemoč, zdi se ji, kot bi se ji njeno hrepenenje oddaljvalo, odmikalo... Daleč je še njen cilj, a tam ob cesti stoji križ, visok in lesen...

Pospeši trudne korake po mehkem pisanem prtju in pride pod križ Boga Sina, ki ima roki razprostrti, kot da blagoslavlja svet, kot da hoče objeti vsakoga, ki pride pod njegovo okrilje.

Dvigne drobno ročico s šopkom k Njemu, dvigne jo, da položi cvetice k njegovim nogam. Toda omahne, nožici ji klecnita, omahne ji telesce. Stemni se ji...

Tema vse naokrog. Nad njo visi Kristus s pobešeno glavo na prebodenih prsah, in sveta njegova kri kaplja na njo, na zemljo... Potem so sneli njegovo telo in ga položili v grob, ki so ga sovražniki zapečatili s peterimi pečati. Poznali so in se bali njegove moči, a rogali so se njegovi dobroti.

Tiho zaplaka izmučeno dete. Še bridkeje zajoka, in takrat se prelomijo peteri pečati, težki kamen se odvali in iz temnega groba stopi sam Gospod... Stopi k plakajoči deklici, ji položi sveto desnico na glavico in reče: »Ne jokaj, moje drago dete! Ne jokaj!«

A deklica zaihti: »Moj Gospod, moj Bog, tako si dober in usmiljen! Prišla sem —«

»Vem, prišla si —« Pa dvigne levico, kjer je žarela sveta rana. Pokaže ji na desno, odkoder plava ves v srebrnem svitu angel in...

Razprostre deklica ročici in objame svojo mamico...

Iz odprtih ust ji privre gorka rdeča kri, ki bujno pordeči bele cvetove. Umirajo že in še žaré... Pod Križanim pa umira cvetka nad cvetkami, rožica se pridružuje rožicam.

Od bele cerkvice pa plavajo tihi, veličastni akordi, nad cvetjem pomladi, nad belo cesto, med bogastvom življenja v neprodirni svetlobi božjega solнца...

Zvoni k vstajenju...

J. E. Bogomil:

Šola na vrtu.

neg se še ni čisto odpovedal. Zdaj in zdaj je še prištorkljaj pogledat, kako se ljudje kaj pripravljajo na prihod gospé pomladi.

Kračmanova dva, oče in sinko, sta bila že na sadnem vrtu. Trebila sta drevje. Kar je bilo suhega, je moralo proč. Matí doma je bila vesela. Za peko bo pa ravno prav prišlo. Debla in veje sta pa Kračmanova tudi osnažila mahu in nepotrebnih lišajev. Par suhih debel sta kar na celo podrla. Ni bilo drugače. Kaj hoče suho štorovje na sadnem vrtu?

Najbolj zanimivo je bilo pa za Kračmanovega Tineta to, ko je gledal, kako oče cepí sadno drevje. To ga je imelo! Še najrajši bi bil pa poizkusil, če zna sam že tudi. Pa je videl, kako oče zmajuje z glavo: »Ti boš drevesce samo pokvaril. Še nisi mož za tako delo. Počakaj!«

In Tine je čakal. Pa ne rad. Kar vleklo ga je k štoru na koncu vrta. Tam je pognalo nekaj mladik iz posekanega debla. Kar tri tistih je cepil Tine, kakor je prej videl očeta.

Dan za dnem je potem prihajal k štoru. Ali zastonj je prihajal gledat. Cepil je dobro, a cepiči so se posušili. Tine je pa le še upal, a cepiči so ostali suhi.

Očetovi cepiči so se pa skoro vsi prijeli in ozeleneli.

Tineta je bilo sram. Očetu je potožil o svojem neuspehu. Pa sta šla z očetom k tistemu štoru, in pričela se je šola.

Napak je bilo čez potrebo. Tine je drevescè premočno obrezal. Cepič je premalo pritrdil k divjaku. Tudi preslabo je s smolo zalil. In pa — Tine je vsak dan poizkušal, če sta se cepič in divjak že sprijela. Če bi se tudi bila, ju je Tine v svoji nepočakanosti sproti spet ločil.

Naslednje leto sta pa Tine in oče spet cepila drevje. Tine je spet gledal in gledal. In spet je šel k svojemu štoru in spet cepil. A topot je bil bolj previden. Lanska površnost ga je naučila. Trdno je bil prepričan, da bo letos uspeh.

In bil je. Tine je od veselja poskočil. Še na glavo se je postavil pred očeta.

»Norčaj!« so dejali oče.

»Oh! Prijelo se je! Se že drži!« je kliknil.

»Pa kaj?«

»Kar sem cepil.«

Šla sta gledat. Ne, Tine je kar tekel in z zmagoslavnim: »No!« je očetu pokazal uspeh svojih rok.

»Viš ga, saj se je res prijelo,« so dejali oče.

Kakó oče cepí sadno drevje.

»Res, res!«

»Kdo bi s³ bil mislil!«

»Kaj ne, da zdaj že znam.«

»Če le ne boš pozabil. Drugo leto ti bom pa že dal, da boš precepil vsaj eno drevesce na vrtu. Če boš dobro naredil, pa bo tvoje.«

Jej, je Tine težko čakal drugega leta! A prišlo je okrog, in Tine je prišel do svojega drevesca.

Od tistega časa je pa Tine pocepil že mnogo drevja. In vesel je, ko vidi, da mu gre delo dobro izpod rok. Danes je eden prvih sadjarjev v okolici. A tako kakor je bil ob prvem uspehu, se zdaj več ne more razveseliti. Razen — če ujame kakega ukaželjnega otroka, da mu pové in pokaže, kako ta reč gre. Tedaj mu zažari lice kakor v mladostnem ognju, da je spet ves srečen kakor otrok.

Maksimov:

Opomin.

Na vse zgodaj tam na oknu
je potrkalo: tip, tip . . . I
In že skočil je pogledat
kedček oknu tisti hip.

Kaj to vendar more biti?
Glej jo, drobno ptičico,
nenavadno to budilko,
pisano siničico.

„Kaj pa hočeš, ptička drobna,
na vse zgodaj že od nas?
Saj natrosil sem ti včeraj
zrnc za precejšen čas!“

Ali drobna ptička v okno
pogledava le naprej,
deček misli in ugiba,
pa zasveti se mu — glej!

Lani deščica pod oknom
bila polna je drobtin —
letos je pa ni, in deček
brž dobil je opomin.

Opominov pa on noče:
Desko brž je dal na zid.
Ptička pa ga več hodila
ni spominjat in budit.

A. Wenig — Jožef Gruden:

Pravljica o sv. Treh kraljih.

Bila je noč pred praznikom sv. Treh kraljev. Mirno in mrzlo. Nebo je bilo globoko, modro, skoraj črno. Na obloku so se lesketali milijoni zvezd. Jasna noč je bila.

Dolga siromašna ulica manjšega mesta je bila prazna. V vseh oknih je bila temà. Samo mala izba v pritličju stare zelene hišice je zaspano odpirala rdečkaste oči v temò zapuščene ulice. V sobi pri svetiljki je sedel krojač Šibrava pa šival. Delal je novo oblačilo gospodu priorju v samostanu. Zjutraj ga je imel odnesti. Delo je šlo h koncu.

Že od zorne mladosti je živel krojač v tej hišici. Tudi njegov oče je že tukaj delal, in po njem je ostala nad vrati stara tablica: škarje iz železne pločevine, zgoraj pritrjene, a pod njimi na odrgnjenem ščitu je stalo napisano: Gašper Šibrava. Tako se je pisal oče, pa so še sina krstili na njegovo ime. Oče Šibrava je želel, da bi šel sinko v samostan. »Lehko boš še kdaj prior,« mu je rekel večkrat.

Ali to prerokovanje se ni izpolnilo. Za šolo Gašperček ni bil in tako je naposled — kakor oče — vbadal iglo v starino. Pa s samostanom se vendar ni razstal. Po očetovem znanju je tam dobival delo. Novih oblek seveda ni mnogo naredil. Sukno je bilo ondaj močno, in redovnik je nosil en hábit (redovniško obleko) do smrti, dasi se je sukno naposled že svetilo kakor pločevina. Največkrat so bila samo majhna popravila, ki so jih pošiljali menihi iz samostana v zeleno hišico.

Ali, ko je Šibrava letos o Božiču voščil v samostanu vesele praznike, je izvlekel gospod prior kos sukna, ga razgrnil pred krojačem ter dejal, da bi rad imel novo oblačilo. Šibravi so oči kar zalesketale od veselja. Parkrat je pomežiknil, pomrdal z nosom, potem pa pridno iskal po žepih mero, da bi premeril pozemsko odelo gospoda priorja svetosti. In tako je zopet enkrat šival novino. Gospod prior je naročil, naj bi bila obleka do sv. Treh kraljev narejena: zakaj ta dan pridejo gostje v samostan. Toda Gašper Šibrava je imel še druga dela, ki jih je dobil zadnji trenutek: gospodu organistu je bilo treba popraviti hlače, obrniti gospodu učitelju staro suknjo, ki jo je podedoval po stricu, da mu ne bo treba nositi v tem novem letu stare, oguljene, zelenkaste suknje.

Prišlo je še nekaj manjših naročil — zato se ni čuditi, da Gašper Šibrava ni imel v noči pred sv. Tremi kralji narejene priorjeve obleke.

Do zjutraj pa mora biti narejena, naj velja, kar hoče! Mojster je vbadal, da se mu je razpalovala v roki igla. V samostanskem zvoniku je odbila štiri popoldne. »Hvala Bogu, do jutra bom že dodelal!« je dejal, vstal s stola in se dobro pretegnil. Padlo mu je v glavo, da bi

stopil na ulico ter se osvežil z mrzlim vzduhom. Tako ga bo minil zaspanec. Šibrava je šel iz sobe in postal nekoliko na pragu.

Ulica je bila prazna, pa precej snega je bilo in mrzlo... Ko se je Šibrava vrnil v izbo, je uvidel, da mu mrzli vzduh ne koristi mnogo. V topli sobi so mu jele skupaj lesti oči. »Pol ure,« je dejal, »potem pa to prihitim.« Stopil je k postelji, pa se zvalil nanjo, kakršen je bil, in je zaprl oči.

Ali — kaj je to? Na ulici so zarožljali kraguljci. Šibrava se je predramil, planil pokoncu, stekel iz sobe in skozi odprta vrata na ulico.

V tem trenutku so pridrele pred hišico sila lepe sani, čudovito izrezljane, vse poslikane in pozlačene. Vanje sta bila vprežena dva vranca, živa kot iskra. Para jima je puhala iz nozdrvi, pa s kopiti sta kopala v snegu, stresala grivo ter potresala s kraguljci. Le s težavo ju je držal mladi kočijaž — v čudni jutrovski noši.

Na mehkih sedežih v saneh so pa sedeli trije gospodje.

Šibrava ostrmi, ogleduje, pa si beli glavo, odkod bi bili ti prišli. Vsi bogato oblečeni, a tujci. Onile prvi z gladkim licem, dobrovoljnimi očmi, ima temno obleko, ki se ga lepo prijema, suktno s kožuhovino obrobljeno, na glavi pa kučmo od sobolja in plašč na ramah iz dragega sukna. Drugi pa ima dolgo brado, vso belo. Sega mu do pasa. Ima pa bel suknen plašč, na glavi pa širok klobuk, z zlato vrvco okoli. Tretji pa, zlati moji, ta je šele čuden! Iz začrnelega obličja se mu svetijo beli zobje, a oči kakor živo oglje upira v Šibravo. Ima pa progasto haljo, belo krilo okoli glave zvito v turban ter na njem zaponko iz leskečih se kamenov z belim čopom.

Čudni so vam bili ti gospodje — izvestno iz daljnih dežel. Oni prvi se je sklonil iz sani, pa je s prijaznim glasom vprašal krojača: »Kaj me poznaš, Šibrava?« Kakor da je v starčka udarila strela! Ustrašil se je, ali v tem trenutku se je spomnil, odkod te gospode pozna.

V samostanski cerkvi v stranskem oltarju Razglašenja Gospodovega so klečali pred Jezusčkom trije kralji, ki so bili takšni, kakršne je videl Šibrava tu v saneh. Oj, saj res, sveti Trije kralji so...

»Ali me poznaš, Šibrava?« ga vnovič vpraša gospod v saneh.

»I, kaj bi te ne poznal, moj sveti patron? Slava ti bodi in čast na vekov vekel!«

Tedaj se je Šibrava zopet osrčil.

»Kam pa, kam, sveti Trije kralji, skozi naše mesto?«

»V Betlehem,« odgovori kralj Gašper. »Poklonit se gremo Jezusčku, vladarju sveta. Nesemo mu darov.«

»Kako pa, da ste se ustavili pri moji hišici?«

»Poznamo te že dolgo, Šibrava. Iz nebes te gledamo. Pošten si, pobožen pa pravičen tudi. Zato sem naročil, da se danes ustavimo pri tebi, morda si izprosiš pri meni kakšno milost? No, česa si želiš?«

Šibrava je stal iznenaden in v tistem hipu ni vedel, kaj bi. Naposled reče:

»Sveti moj patron! Vsega imam za potrebo. Pošteno živim in brez bojazni pričakujem, kdaj me vzame Bog k sebi. Zato imam samo eno željo. Če mi hočeš izkazati milost, dovoli mi, da prisedem k vam v sani pa da grem v Betlehem in vidim Sínu božjega na svoje oči.«

Kralj Gašper mu reče: »Zgodi se po tvoji volji!«

Šibrava se je zgenil od veselja — ali v tem se je spomnil obleke gospoda priorja. Ali naj jo pusti neizgotovljeno? Premišljeval je.

»Kaj se še obotavljaš, Gašper Šibrava?« ga vpraša sveti kralj.

Šibrava mu dopové vse.

»E, nič se ne boj!« mu reče kralj. »V pol ure, kakor vi štejete, se vrnemo, zakaj naši konji so hitrejši od vetra. Sedi v sani!«

In Šibrava je urno skočil domov, oblekel praznjo suknjo, zaklenil duri ter sedel v sani zraven kralja Baltazarja.

Konja sta se zgenila, in že so bili skozi ulico zunaj na polju. V tem je Šibrava začutil, da so se sani dvignile v zrak in da gredo kakor blisk. V glavi se mu je vrtelo. Pa je rajši zamižal, držal se sani pa tiho sedel. Čez nekaj časa je začutil, da brzina pojema, a trenutek kasneje so se sani ustavile na travnati ravni.

Šibrava je odprl oči. Par korakov pred seboj je ugledal temno skalo, v skali pa jamo. Nad njenim vhodom je bila lesena strešica. To je bilo zapuščeno zavetje ovčjih pastirjev.

Bila je lepa, globoka noč. Visoko na nebu so gorele zvezde svečano. Največja in tudi najjasnejša zvezda pa je stala nad votlino ter žarela v demantnem lesketanju. V daljavi za votlino so se videli temni obrisi hiš in mestnih stolpov. Po brdih so plapolali pastirski ognji. Od votline se je pa razlivala čudovita svetloba.

Trije kralji so zlezli iz sani in korakali k hlevu, a za njimi se je bližal Šibrava ves skesan in ponižen, pa je mečkal v rokah čepico. Pred hlevom so vsi popadali na kolena ter so se poklonili Bogu, ki ga je rodila Mati božja. Sveta Devica je držala Jezusčka v naročju, od njega je pa prihajala prečudna bleščeča svetloba. Božje Detece se je nasmihalo prihajajočim.

Ko so se Trije kralji Detetu poklonili, so položili k nogam Jezusčkovim dari. Starčku Šibravi so tonile oči v solzah. Klečal je na strani, ker se je bal, približati se Detetu. Ali božje Dete se mu je nasmihalo in stezalo proti njemu ročico.

»Ničesar nimam, da bi dal Jezusčku,« si je mislil siromak in od ginjenja so se mu utrinjale z oči solze. Seže v žep po robec, a tu otiplje nekaj trdega. Spomni se, da je to jabolko, ki ga je dobil v samostanu na Novega leta dan. Jabolko, rožmarinec, lepo, rumeno kakor vosek in z rdečim ličecem. Spravil ga je bil tedaj v žep pa pozabil nanje.

»Kaj, ko bi ga podaril Jezusčku,« se je domislil zdaj. Pa privleče iz žepa jabolko, ga skrbno obriše ob rokav ter se bliža ž njim Jezusčku. Bojazljivo mu ponudi svoje darilce.

In glej, Detece je z nebeškim smehljajem iztegnilo ročici in z obema objelo jabolko.

Kakšna neskončna sreča se je tedaj razlila po starčkovem srcu!

A medtem so bili kralji že vstali in se poslovili od Jezusčka. Čas je bil, da se odpeljejo. Zadnjič je pogledal Šibrava v ljubeznivo Jezusčkovo lice. Potem so vsi spet sedli v sani. Kočijaž je pognal, in že so se dvignili v divjem letu od tal. Šibravi se je zvrtilo v glavi, tako je šlo. In preden se je nadejal, so se konji ustavili v tihi ulici pred njegovo zeleno hišico.

Šibrava je stopil iz sani, pa se je hotel zahvaliti svojemu patronu, ali v tem trenutku je zaslišal samo to: »Nikomur ne povej, kje si bil in kaj si videl!« In v tem hipu so izginile sani z ulice za vogalom.

Šibrava ni nič vedel, kako je prišel v vežo, v sobo, v posteljo. V glavi mu je šumelo od jadrne vožnje. A v duši njegovi se je širil spomin na Betlehem, in v srcu mu je poiğraval božjega Deteta smehljaj. Starček je zaspal.

Ko se je zbudil, je odbila stara ura hreščaje polsedmih. Šibrava je planil kvišku in stopil k oknu.

Glej! Tam nasproti pri peku je bilo že odprto, in rumenkasta svetloba je padala na tlak pred njim. Po tlaku pa je ropotal mlekarski voziček. Ljudje so se shajali.

Na mizi je stala ugasla svetiljka, in zraven je ležala priorjeva obleka nedodelana. Kako se je Šibrava ustrašil! Kakšna sramota! Iz samostana ne bo dobil nobenega dela več!

Od skrbi potrt je nalil olja v svetiljko, prižgal pa sedel k šivanju. — A kaj je to? Iгла je kakor razpaljena švigala skozi sukno, in delo je urno šlo izpod roka. To vam je bilo pravo čudo, kako je šival danes Šibrava hitro in lahko! Ni bilo še poldevete, že je Šibrava praznično oblečen korakal z obleko, položeno čez roko, proti samostanu. Roke so se mu precej tresle od razburjenosti, ko je oblačil gospodu priorju obleko.

Potem je pogledal v nebo in zavzdihnil: »Sveti Gašper, patron moj ljubi, kako naj se ti zahvalim za vse?«

»Kaj pa vam je, prijatelj?« ga je ogovoril gospod prior. »Kaj ima vaš patron opraviti pri moji obleki?«

»O nič, nič!« se je hitel izgovarjati mojster Šibrava, ko se je spomnil opomina kralja Gašperja.

Ko mu je potem pripravljala gospod prior staro obleko, da jo vzame v popravilo, je vzel Šibrava v raztresenosti novo in jo je hotel odnesti spet domov.

»No, Šibrava, Šibrava!« se je začudil gospod prior, »kaj pa ste danes tako zmedeni? Nemara se vam je kaj lepega sanjalo, pa ste še vedno zamišljeni v sèn?«

Ta hip je pa mojster Šibrava obstal, kakor da ga je kdo mahnil po glavi. Kakor omamljen je vzel denar in staro obleko pa se je opotekel

skozi vrata. Zunaj na hodniku je pa postal in dejal sam sebi: »Takó se ti je res samo sanjalo, Šibrava?«

Bridkost mu je stisnila grlo, a v tem se je spomnil jabolka. Naglo je segel z roko v žep, pa jabolka ni bilo ondi.

Starčku Šibravi se je iznova ujasnilo lice. V duhu je videl Jezusčka, kako sega po jabolku. Torej vendar niso bile to le sanje?

Še par lepih let je šival Šibrava v zeleni hišici. Potem je pa neko zimo mirno zaspal svete smrti v blagoslovljeni starosti 80 let.

A tajnosti iz one noči pred sv. Tremi kralji ni izdal nikomur.

Leop. Podlogar:

Iz zgodovine kranjskih trgov.

7. Litija.

(Konec.)

Rударstvo v Litiji sega nazaj v stare čase. O tem pričajo razne starine - izkopanine, ki so se pokazale pri uravnavi novih in novejših ondotnih rudnikov. Pismene podatke o tem pa imamo šele od 16. stoletja naprej. V župnijski cerkvi svetega Martina pri Litiji je vzdian v krstni kapelici nagrobni kamen. Ob njegovem robu so vrezani rudarski znaki in napis: »Christof Bruckerschmied — Grves (= Grüss) got das edel perkwerch, 1537«. To je bilo rudarsko geslo, po naše: »Bog blagoslovi pošteno rokodelstvo!« Ta Krištof je bil mogoče lastnik ali pa nadzornik litijskega rudnika.¹

V Litiji je bilo rudarstvo v 16. stoletju že zelo razvito; tu je bilo središče rudarstva in sedež višje rudarske oblasti. Dvorni patent iz leta 1550., ki je določal, naj se izženó iz dežele protestanti, je pa povzročil tudi v rudarstvu naglo izpremembo. Rudarstvo je začelo hirati in je slednjič ponehalo, da, celo popolnoma se pozabilo. Valvasor (1689) zamore o litijskih rudnikih poročati le to: »Sitarjevec nad Litijo ima le malo lesa. Gol je in nič porastel; tudi nima njiv in ne travnikov. Nekdaj je bil tukaj rudnik; sledovi o njem se še poznajo. Kakšen rudnik je to bil, je ob vsem ugibanju težko povedati. Najde se tu nekaj živega srebra, iz česar se da sklepati, da se je kopala tukaj živosrebrna ruda.«

Leta 1740. je naročil deželni glavar Korbinijan Saurau (1734—1742) cesarskemu rudarskemu mojstru Antonu Hauptmannu, naj preišče litijsko

¹ Mittheil. 1891, 9.

okolico in poroča, v kakšnem stanju in kje se nahajajo stari litijski rudniki.

Leta 1740., 17. avgusta, je rudarski mojster vposlal poročilo, da je preiskal Sitarjevec na šestnajstih mestih. Ta mesta natančno popiše in jih imenuje »rudnike starih«. Svetuje, naj bi se rudniki zopet odprli. Se je li v tem oziru pozneje kaj storilo, nimamo poročila. Le toliko nam je znano, da je vzdržavala Rudarska družba Zagorje do leta 1860, v Zavrstniku svinčeni rudnik.

V Litiji je odprl potem rudnike rudarski ravnatelj I. Strobl l. 1873. Dve leti pozneje jih je kupil »C. Wehrban in družabniki«. Ti so l. 1878. ustanovili sedanje rudarsko podjetje. To je dalo kovati l. 1886. za neko rudarsko slavnost spominsko medaljo iz tam pridelanega blaga. Sprednja stran medalje kaže v ozadju hrib Sitarjevec. Preko njega sije sonce. V podnožju gore, na desno, se razprostira Litija. Desno je tudi rudarsko poslopje in žična vrv, ki vleče rudo v tovarno. Na obronku hriba so pa simboli Saturna, Merkurja in Lune, ki pomenijo rudo, kakršno hrani Sitarjevec v sebi: svinec, živo srebro in srebro. Zadnja stran medalje pa nosi med hrastovim in lipovim listjem napis: »Zur Erinnerung an den ersten Silberblick der Hütte Littai. 6. November 1886. Segen des krainerischen Bergbaues.« (V spomin na 6. november 1886, ko je litijska rudarska družba prvič zagledala srebro.)¹

Turki so napadli Litijo meseca julija leta 1528. Takrat je vladal Notranjo Avstrijo (Dolenje in Gorenje Avstrijsko, Štajersko, Koroško in Kranjsko) brat avstrijskega cesarja Karola V. (1519—1556) Ferdinand I. (1522—1564). Po nesrečni bitki pri Mohaču leta 1526., kjer je podlegel ogrski kralj Ludovik II. Sulejmanu II., so bili navali Turkov na Kranjsko pogostnejši. Ferdinand I. je odredil, da se spravijo v slučaju nevarnosti zvonovi iz dežele v mesta in gradove ter poberó cerkvene dragocenosti. Te naj bi se prekovale v denar in porabile za vojne troške proti Turkom. Leta 1528. so navalili Turki štirikrat na Kranjsko. Dne 8. julija je prebredlo 6000 Turkov pri Kostelu Kolpo in pridrlo blizu Ljubljane. Napasti je pa niso upali, ker je zbral Nikolaj Turn krepko vojsko in jih z njo prepodil. Spustili so se potem proti Kamniku. Na poti so se jim pa krepko postavili v bran Goričani (Domžalci, Trzinci in Mengšani). Mnogo Turkov je pokopanih ob Holmcu, kjer so naskakovali tamošnji tabor. Bežali so potem iz kamniške okolice proti Litiji. Tudi to so mimogredé ali hité postrašili, potem pa naglo udarili proti Višnjigori. Tega leta je vladala zaradi vojskinih stisk po Kranjskem velika draginja. Drago je bilo žito, sol in vino, meso se pa kar ni dalo preplačati. Beračev, posebno italijanskih, je kar mrgolelo po mestih in vaseh.²

Požar je uničil Litijo dvakrat prav hudo. Leta 1614. je pogorel trg in cerkev. Stara cerkev je imela tri oltarje: svetega Nikolaja, svetega Sil-

¹ Mitth, 1889. 351—353.

² Valv. XV. 424 in Letopis Mat. Slov. 1871. 118.

vestra in svetega Mihaela. Po požaru so sezidali cerkev nanovo in postavili poleg starih treh oltarjev še četrtega v čast zaščitniku zoper ogenj in požar, svetemu Florijanu.

Leta 1636., 11. aprila, pa je, kakor že povedano, pogorel ves trg z gradom vred; le cerkev svetega Nikolaja ni bila končana.

Francka Zupančič:

Velikonočna vodica.

ekje v pomladnem gozdu izvira virček. Čista, kristalna vodica žubori iz zemlje in se nabira v mali, plitvi globinici. Iz nje pa teče venkaj čez koreninice, kamenje, skozi gozd, po travniku — v svet.

Tam, kjer žubori virček iz zemlje, stoje mlade jelke. Nadele so si svetle, dehteče svečice. Prijeten vonj se širi v njih vrhovih kot dih velikonočne sveče.

Za gorami blesti jutro. Zlatordeče duri se odpirajo na nebu. Tedaj leskeče vodica kakor tekoče zlato. Svetle iskre se sipljejo s hribov čez jelke in zró kristalno-blesteči virček. Velikonočno jutro je.

Stara pripovedka vé, da ide v tem času, ko blesti mlado jutro v samoto vrhov, vstali Zveličar skozi gozd in da blagoslavlja žuborečo vodico. Tako pravi stara pripovedka. In kdor pride v zgodnjem velikonočnem jutru skozi gozd k samotnemu virčku, vidi, kakó se siplje tisoč svetlih žarkov v čudezni krasoti skozi pomladnozeleno vrhove listovcev, kakó veselo miglja slednji list drevja v vetrcu, kakó žari nebo nad modrimi gorskimi vrhovi in čuje lahko lahko šumenje vodice v leskeči krasoti. Mladih jelk svečice pa goré v svetem jutru. Komu?

Nihče ga ni videl iti po gozdu; njega, ki o njem pripoveduje stara pripovedka. A v slovesapolni, praznični samoti doní vetra hvalospev. Tedaj se sklanjajo vrhovi in zvoné beli zvončki ter zró z rumenimi očesci, čudé se, v zlato jutro. Trn stoji ponosen v belem cvetnem krilu in divja črešnja ob vznožju griča siplje dehteče cvetje na zemljo. Vijolice pa in rumene trobentice krasé travnik, da je videti kot krasna preproga, ki čaka ponižno, da pride Bog čeznjo.

Nihče ga ni videl. A duša čuti njegovo bližino. Lahko domneva, da pojde uprav tod mimo, ko zadoni krilatcev najslajši spev. Morda pride v oblačilu svoje slave ravno tod mimo? — In njemu se klanja gozd, njemu vonja tisoč cvetov, njemu goré jelk svetle svečice. Zlata vodica mu žubori, blesti in šumljá. Vodica, ki jo blagoslavlja roke Kristove v jasnem velikonočnem jutru.

Nad gorami vzžari solnce in pozdravi blesteče valčke. Ti pa hite po strmcih, travniku, skozi mrak in žarečo luč dalje, vedno dalje.

Že mogoče, da zapusti kak človek v žarečem velikonočnem jutru svoje ozko bivališče. Pa gre v tišini jutra skozi pomladnosvežo krasoto gozda in cvetočih travnikov. Toda ne vidi in ne čuje nič. Njegove oči je zastrla bol, in njegova duša je slepa za tolažbo, ki mu jo nudi Bog na pot. Le njegova bol živi.

Ob žuborečem virčku obstane in zre blestečo vodico. Tako je čista, jasna in leskeča — človek vtakne roke vanjo. Domisli se pripovedke. — V tem jutru blagoslovljena vodica! In človek ne vprašuje, ne dvomi nič. Krasota, ljubkost žuboreče vodice ga omamlja in prevzema. Tako mu je, kot bi mu izmivala in čistila sence z duše. In vidi! — O, to cvetje in to zelenje, živeča pomlad! Že dolgo ni več veroval, da je svet še tako lep. In ko gre nizdol ob svetli vodici, postanejo njegove misli čudno vesele. Nehote zaidejo k veseli resnici velikega dne in k Onemu, ki je vstal v blesku in slavi, ki je tudi trpel neizmerno.

S človekom se je zgodil čudež. Zre lepoto pomladi s svojo dušo in zdaj vé, da je vsaka cvetica in cvet, zlato jutro in stara pripovedka — vse tolažnik, ki ga je poslal Bog v svoji neskončni dobrotljivosti trpečemu človeštvu. Spozna tudi, da je bila v vodici moč, ki je izbrisala slepoto njegove duše. In v tej noči da je bila božja ljubezen, ki tolaži bolna srca ter jih spominja, da sledi trpljenju tudi žareče velikonočno jutro.

J. E. Bogomil:

Domače vaje.

»Šolo« so hoteli igrati. Pa so se najprej skregali. Šlo je za važno vprašanje: Kdo naj bo učitelj? — —

Pravzaprav bi bila morala biti učiteljica Trpinova Anica. A častihlepni Mirko nikakor ni hotel odjenjati. Toliko je namreč že poznal šolo in šolske navade, da je vedel: bolje je biti učitelj kot učenec. Učitelju se ni treba učiti, ker že vse zna. Učitelj sme kregati; nježa pa ne sme nihče kregati. Učitelja morajo vsi učenci ubogati; nježa pa ni treba, da bi koga ubogal. Učitelj se nikogar ne boji; učenci se pa morajo bati učitelja. Tako si je predstavljal Trpinov Mirko sladkosti učiteljskega stanu. In te sladkosti je hotel tudi braniti in uživati.

Anica je kot dekle rada odjenjala. Jezilo jo je pa vseeno. Sklenila je v svojem porednem srcu, da bo Mirku pri njegovi šoli nagajala, kar se bo dalo. Takoj že med poukom je strašno rada popravljala Mirkovo

učenost. Ker je bila v šoli za en razred pred Mirkom, ji to popravljane ni delalo posebnih težav. Tu in tam je pa kar nalašč narobe odgovarjala in narobe brala in se poredno posmehovala bratu, ki ni mogel dohajati porednice, ko je brala:

»Psiček laja: hov, hov, hov!
 Mirko rad bi šel na lov
 na metulje in kresnice
 in na skóčice, stenice.
 Mirko rad lovil bi ptiče,
 muhe, vrabce, golobiče.
 To so muhe stokale,
 da so vse popokale!
 Psiček laja: hov, hov, hov!
 Mirko rad bi šel na lov.

Mačka mjavka: mrmrmjav!
 Mirko naš boji se krav,
 saj še muhe se boji,
 če preglasno pribrenči.
 Čujte, kaj je včeraj bilo:
 Sedem muh ga je podilo!
 Mirko kričal je sirašno:
 Joj, joj, joj! Kaj bo, kaj bo?
 Mačka mjavka: mrmrmjav!
 Mirka snedel bo bavbav.«

Porednica! To je bilo preveč! Mirko je kričal in razsajal, Dorica in Viktorček sta čudno gledala, kako je v tej šoli. No, končno je ata vsem skupaj pokazal vrata, češ: zunaj kričite, če že morate — saj tudi zunaj ni več mráz!

Zunaj se je res »šola« nadaljevala. Na vrsto je prišlo računstvo.

Koliko je $5 \times 2?$ « je vprašal Mirko.

»Toliko kakor 2×5 ,« je odgovorila poredna Anica.

»No, povej, koliko je?«

»Danes ravno toliko kakor včeraj.«

»No, povej, če veš!«

»Jaz vem, a ti ne veš.«

»Vem, vem; prav dobro vem.«

»Če dobro veš, kaj pa potlej izprašuješ?«

Mirko se je namrdnil, pa zastavil novo vprašanje: »Koliko je $3 + 5?$ «

»Hm! To je za prvi razred. Jaz že vem, koliko je $30 + 5$.«

»No, pa to povej!«

»Kaj ti bom pravila, ko pa ti ne veš, če je res?«

»Saj grem lahko mamó vprašat.«

»Mamó vprašat, — mamó vprašat! Ali si ti kakšen učitelj? Ti bi šel šele mamó vprašat!« — —

Jej, jej! Mirko je uvidel, kakšno neumno je užagal... Preneumno! Osramočen je zaprl računico. Računska ura je res hitro minila.

Prišlo je zdaj na vrsto petje. To pa, to! Peti so pa znali vsi Trpinovi. Ne ravno silno lepo kakor slavčki; a škrjančki tudi lepo pojó.

Petje je res pomirilo tudi razdraženo Anico, da je pripomogla Mirku spet do veljave. Bilo je čisto kakor v šoli. Mirko je vzel v roko palčico in mahal z njo, kakor to dela gospod učitelj pri petju. Če sta se pa Dorica ali Viktorček malo preveč zadrla, je pa Mirko rahlo pomahljal z levico in s tem že ukrotil prehuda kričača.

To pa, to!

Ker so vsi radi peli, je bila pevska ura precèj dolga. A nihče se ni pritožil, da je predolga. Pa še nekaj so dosegli s petjem: spet so smeli nazaj v hišo. Ne ravno zaradi lepega petja, ampak zato — so rekli mati — da si v pomladnem zraku ne prehladé grl in ne krehajo potem spet noč in dan kakor vso ljubo zimo.

Gojmir Gorjanko:

Piščalka.

*Tam doli prek Save pod Šmarno goró,
pod Šmarno goró — pa pod Šmarno goró —
sem delal piščalko, da bi piskal na njo,
da bi piskal na njo — pa zares!*

*Pri delu sem pridno pod vrbo sedel,
pod vrbo sedel — pa pod vrbo sedel — —
takrat me je nekdo za ušesa prijel,
za ušesa prijel — pa zares!*

*Uiti sem hotel, pa že ni več šlo,
pa že ni več šlo — pa zares ni več šlo —
ušesa rudeča imel sem zeló,
oj, rudeča zeló — pa zares!*

*Doma je pa šiba še pela močno,
oj pela močno — pa zares je močno —
ker mlade sem vrbe obrezal zeló,
oj menda zeló — pa zares!*

*Nesrečna piščalka je kriva tegà,
je kriva tegà — pa je kriva tegà —
zato bom pa piskal na njo, kar se dá,
oj, kar se le dá — pa zares!*

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Luknja.

Luknja tatove vabi.

Luknja prijateljev išče.

Mala luknja pogrezne veliko ladjo.

Luknja v strehi hišo razdene.

Na veliko luknjo gre velika zaplata.

Tudi skozi malo luknjo je videti nebo.

Luknja je lažje narejena ko zakrpana.

Pri dveh luknjah gre več ven ko pri eni noter.

Ni v vsaki luknji raka.

V eni luknji ne ujameš lisice dvakrat.

Prej poglej v luknjo, preden lezeš vanjo.

Ko bi luknje pod nosom ne biló, bi veliko hudega ne biló.

Luknja je včasih lepši ko krpa.

Kakor si v luknjo zlezal, tako moraš iz nje.

V krivo luknjo kriv žebelj.

Reki.

Koga v luknjo (ječo) vtekniti.

Vé zmiraj za pravo luknjo.

Nima luknje v glavi.

Ima luknjo (dolg).

Poglej, kje je zidar luknjo pustil!

Miladin:

Uganke.

6.

Silno dolg srebrn pas

veže z mestom našo vas

preko polja, čez goró —

kaj je to? (Cesta.)

7.

Živa svila

v krasnih barvah

prek vrtóv

razpenja krila. (Metuljček.)

8.

Hram prostoren

poln je dece.

Izza odra
mož zgovoren
poučuje modro
ko duhovnik z lece.

(Sola in učitelj.)

9.

Višnjeva glavica
pod grmovjem skrita
sladkó dehtí,
kakor bi z balzomom
bila oblita.

(Vijolica.)

10.

Jej, v zelenem jerbaščku
pa potičica je bela,
toda váruje jo skorja
trda in debela.

(Lesnik.)

11.

V kleti je lesen prepad,
ki mu pravi Vladko —?

(Kad.)

12.

Suhoreber okostnjak

sredi ravni

prešerno stoji. (Kozolec.)

13.

Dve krivini

deček jezdi

bliskovito

po strmini.

(Sam.)

14.

Kdo neki nam okoli hiše
dolge mokre proge riše?

(Kap.)

Drobiž.

Pismenost v Jugoslaviji. Po državni statistiki ima Srbija 4,157.000 prebivalcev in 1654 ljudskih šol. Ena šola pride na 2513 prebivalcev. Brati in pisati zna 25% prebivalstva. Hrvatska s Slavonijo ima 2,591.860 prebivalcev. V hrvatskih mestih je približno 55% ljudi, ki znajo brati in pisati, na deželi pa le 15%.

Črna gora ima 240.000 prebivalcev in 274 šol. Ena šola pride na 748 prebivalcev. Brati in pisati jih zna 25%. Dalmacija ima 400.000 prebivalcev in 539 šol. Ena šola pride na 748 prebivalcev, brati in pisati jih zna 25%. Bosna in Hercegovina imata 1.050.000 prebivalcev in 470 šol. Pismenih je 15%. Slovenija ima 1.050.000 prebivalcev. Ljudskih šol je v Sloveniji 753, ena šola pride na 1642 prebivalcev. Brati in pisati jih zna 90%. Vojvodina ima 2.675.000 prebivalcev in 616 šol. Ena šola pride na 433 prebivalcev. Pismenih je 65%. Povprečno zna torej v celi državi čitati in pisati 30% prebivalstva, 70% pa je nepismenih.

Izhlapi iz morja vsako leto skoro 4 metre visoka plast. Seveda jo pa sproti nadomesti dotok rek, ki jih polnijo studenci z dotoki deževnice.

V **Algiru** je baje več konj ko ljudi.

Hrast, 18 metrov visok, ima približno 6.300.000 listov. Toliko časa je imel nekdo, da jih je preštel.

Velikanska sveča. Letos bo odposlana iz New Yorka velikanska sveča na Laško. Sveča tehta 1 tono in je namenjena cerkvi Matere božje v Pompejih, spomin slavnega pevca Carusa. Dolga je 16 čevljev, v obsegu pa meri 5 čevljev. Na predlog kardinala Vannutellija bo gorela vsako leto le 24 ur, in sicer na Vseh svetnikov dan. Ker je izdelana iz kemično čistega voska, bo gorela na čast vsem svetnikom 1800 let. Stala pa je 750 funtov šterlingov.

Nekdaj in sedaj. Otok, ki nosi zdaj velikansko mesto New York, so prodali leta 1668. Indijanci Evropejcem za deset srajc, 30 parov nogavic, 10 pušk, 30 krogel, 30 funtov smodnika, 30 sekir, 30 kotlov in 1 bakreno ponev. Oba, prodajalec in kupec, sta se na tistem smejala, da sta dobro opravila. Koliko bi bil ta svet danes vreden!

Slovstvo.

Družba sv. Mohorja v Prevaljah je izdala za l. 1923 četvero knjig, namreč:

1. **Koledar za leto 1923.** V njem je poleg drugih tudi življenjepis bivšega

»Vrtčevega« urednika kanonika Antona Kržiča.

2. **Življenje svetnikov.** 3. snopič. Spisal dr. Jan. Ev. Zorc. Obsega odd. od 12. do 28. februarja. Zelo zanimivo in poučno berivo tudi za mladino.

3. **Peter Pavel Glavar.** Zgodovinska povest. Spisal dr. Ivan Pregelj.

4. **Mladim srcem.** Zvezek III, zbirke povesti za slovensko mladino. Spisal Ksaver Meško. S slikami Iv. Vavpotiča. To je pa književni dar za vas, ljubi otroci. Ne dvomimo, da ste vso knjigo že prečitali in pregledali. To je bil užitek, kaj ne? Nekateri manjše črtice so vam bile že malo znane iz »Vrtca«? Lepo shranite knjigo, da bodo imele veselje z njo še tudi vaši mlajši bratci in sestrice, ako jih imate. Ako pa ne — dobra knjiga je zmiraj zaklad.

Prodajalna »Katol. tisk. društva« v Ljubljani (Ničman) je izdala te dni:

Anton Čadež: **Most v življenje.** To je zlata vredna vzgojna knjiga, namenjena predvsem v pomoč gojenkam višjih dekliških, gospodinjstkih in tem podobnih šol. S pridom bi se pa rabila (vsaj deloma) v vsaki šoli zadnje leto pred odhodom v življenje. Posluževale naj bi se je pri vzgoji osobito matere; koristila bo pa vsem vzgojiteljem. Želimo knjigi, da se obilo razširi in mnogo dobrega stori. Cena vez. 16 Din, po pošti denar naprej poslan 17-50 Din.

Listnica uredništva.

Višemir. Kar smo vam že nekoč povedali; malo previsoko za obzorje naših čitateljev. Kaj, na primer, vé vaški Anže o — propelerju?? Pesnice? Upamo, da nam boste s časom še kaj boljšega poslali. — T. M.; Piramido svoječasno. — Tonko: Ena naj bo tu natisnjena:

Otrokova molitev.

Prosim, o Gospod:
Daj nam vsakdanji kruh...
saj Ti si bogat
in dobrodošel je vsak...
tiste, ki Te verno
prosijo in pri Tebi beračijo,
boš poživel stoterno,
dal jim zaklad —
dragocen...
In jaz sem Tebi za večno posvečen!

Ne moremo reči, da ni prav nič čuvstva v tem. In vendar —! Z leti bo vse boljše. — Ivo Ziljan: Čisto nemogoče, da bi se zaril urednik v tako goščo. Vrstica pri vrstici, da ne spraviš besedice vmes. Tudi bi tvarina bolje sodila v Mentorja. — Št. J.: Sličice so prav mične. Shranimo jih; pride vendar kdaj čas, ko nam bo klišarna dostopnejša. O drugem pismeno. — Ciril S.: Za letos prepozno. Morda prihodnjo zimo. — Ljubig o j: Igračka, še dosti čedna. Za tisk pa še ni, ker ničesar ne pove.

Rešitev rebusa v 1.—2. številki:

Lenega čaka strgan rokav — palica beraška, prazen bokav.

Rešitev dopolnilne uganke v 1.—2. številki:

»O, led! — tu bo danes moje delo.«

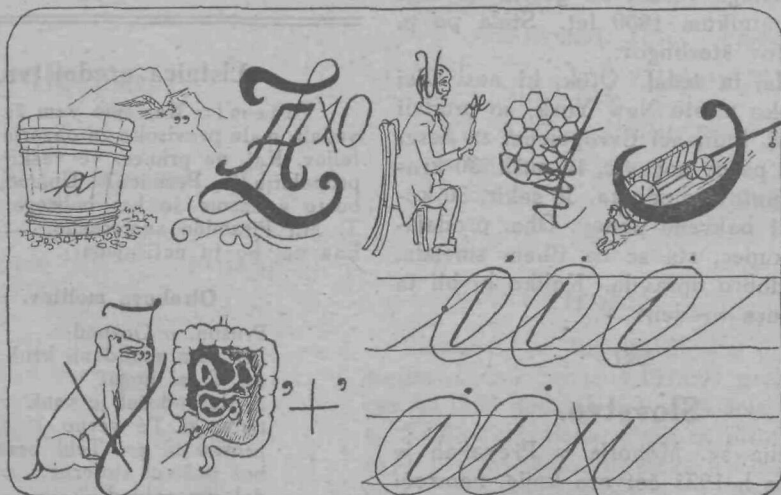
Demant.

	a								
	a	a	a						
	a	a	a	a	a				
	a	b	b	d	d	d	e		
	a	e	e	e	e	e	e	g	
i	i	j	j	j	j	k	k	k	l
	l	l	l	l	m	n	n	n	n
	n	o	o	p	r	r	r		
		r	s	t	t	t			
			t	t	t				
			z						

soglasnik
del časa
pribežališče
poljska rastlina
slaba lastnost
vidiš na oltarju
priprava za klepanje
judovski kralj
del vrta
glas pri petju
soglasnik

Srednja beseda se bere tudi od zgoraj navzdol.

Rebus.

(Rešitev in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 14 dni po izidu lista — v prihodnji številki.)